

Mért beszélünk Kerekeséről?

Ezen a héten mindenki Kerekeséről beszélt. A Földi paradicsom című kétrészes dokumentumfilm főszereplőiről, egy szentesi parasztszalad tagjairól. A „földi paradicsom” urairól és rabszolgáiról.

Ennyire érdekelt a benyűnítet a mezőgazdálkodás? A földi paradicsom (Kerekesék tónaszám termelők a paradicsom, paprikát, mikor mit — 3 ezer négyzetméternyi területen.) Kétségtelenül jobban, mint bármikor eddig. Bizonyos, hogy érzékenyebbek vagyunk mindenféle gazdasági-gazdálkodási témára, mint mondjuk 5—10 évvel ezelőtt. Tudni illik igen közvetlenül, a „bőrünkön” (pénztárcánkon) érzékeljük immár a gazdálkodás fiasokait. Aligha tévedünk azonban: *ifj. Schiffer Pál* filmjében (mely egy éve készült, a magyar paraszti társadalom változásait követni igyekvő dokumentáció részlete) nem a földi paradicsom a mikéntje kötötte le figyelmünket. Hanem az emberek. Egy különös, mai dráma pergett a képernyőn, megengedem, *néhány tragikomikus felhangokkal*. Arról számoltak be a filmek, hogy íme, itt van valahol Magyarországon, 1984-ben egy nagycsalád: életük: munka, millió forintok forognak a kezükön. Mindenük lehetne gondolatlan, pedig semmiük sincs, csak millió adósáruk.

Mit gondolunk Kerekeséről? Kinek-kinek szíve joga: ámokfutónak, beteges ábrándkergetőnek, jó szándékú szerencsétlennek, nagyvonalú szerencsejátékosnak, notórius bajkeresőnek, a munka megszállottjának képzeljük Kerekes János. A film mindegyik elképzeléshez szállított adalé-

kokat. De — talán a rendezővel együtt — magam mégis leginkább abban hiszek, hogy fönt nevezett „földi király” jóeszu, ügyes ember, amolyan vállalkozó típus, amelyenre oly nagy szükségünk van mostanában. Tevékenységét azonban egyféle vak hit irányította: szent meggyőződése volt, ha sokat dolgozik, előbb-utóbb eléri álmait, kielégítheti vágyait. Amelyek pénzigényesek voltak. Pillanatnyilag (a filmben) a csőd szélén toporog, tehetetlenül, mert elfogy az olaj, elfagy a paprika, mint adós nem tud fizetni, mint családfő szétzillogja a családot. Kerekes tragédiájára kétféle szférában lehetünk okok — magyarázatok. *O maga a hibás*, mert mégsem volt elég ügyes, nem volt elég előrelátó és megfontolt. Nem számolt minden számbavehető körülménnyel, csak hajszolta álmait, megállíthatatlanul. Másrészt azonban: a filmből egészen nyilvánvaló, hogy *abban a konstrukcióban, ami ma a hazai gazdaság és társadalom, nincs meghatározott, megfelelő helye és tere a Kerekesmentalitású és élettevékenységű embereknek*. A csőd okai tehát a tágabb körben is föllelhetők. A többi között ezért is igen tanulságos film a Földi paradicsom, bárha korántsem típusos jelenséget dolgozott fel.

Vagy mégis? Kerekes János legfőbb vonásai nem ismeretlenek egyőnk számára sem. Európának ez a tájéka mindig is termelt a lehetetlennel kacérkódó, a megoldhatatlan megoldásával kísérletező, „és mégis”-konokságú, iszonyúan kemény koponyájú embereket. Akik egy célra töltésnek mindent, csak azt látják, s

a falnak is inkább neki-mennek, hogysem kerülökkel, szolidabb-okosabb-hosszabb úton érkezzenek. És való igaz: a példájuk mindenkor előbb, elevebben ható mindnyájunkban, mint a körültekintő, óvatos okosoké.

Ez a „mégis”-szellem, a vakhites akarat ki-kicsapott a filmkockákból, szorongató kérdések fogalmazására készítette a nézőt, életünk átgondolására. A Schiffermú dokumentum létre olyan erővel hatott, mint bármely igazi művészfilm. És persze nemcsak a föntiek miatt. *Kerekesné Ila* sötét kétségbeesettsége, kiút-talan rabszolgasorsa is magunkra döböntő filmes fölfedezés. Némkülönb a gyerekeké: az apai álmodozások, szerencsejátékok és felelőtlenségek folytatói ők, másképpen, más (alacsonyabb) minőségben persze. Kérdés, lehet-e számonkérni valakin olyan jellemvonásokat, amelyeket nem ismer, amelyek nem sajátjai, olyan cselekvéseket, amelyek létezéséről nem is tud. Ezeknek a fiataloknak úgy-szólván ismeretlen fogalmak a felelőség, kötelesség, és áldozatvállalás, a szülők baját föl nem is foghatják, s bár sajnálkoznak nem restek, kapát ragadni, gyakorlatiasan, konkrétan segíteni — igen. Mondjam-e, hogy az ő „arcvonásait” is kellőképpen ismerjük?!

Igy aztán, ismétlem, hiába tűnt úgy első pillantásra, hogy kuriozitásokkal, egyedi, különös sorsokkal traktál behűntek ez a film. Végére mégis: jól szerkesztett, fontos *önismereti kalauznak* bizonyult. Nyilván ezért beszélünk annyit Kerekeséről.

Sulyok Erzsébet

Pro Universitate Emlékezem a SZOTE professzorainak

A Szegei Orvostudományi Egyetem tanácsa Pro Universitate elnevezésű, kitüntetés jellegű emlékérmét alapított 1982-ben, amelyet az egyetem érdekében hosszú időn át kifejtett, kimagasló tevékenység elismeréséül, példászerű emberi-erkölcsi magatartású oktatóknak, kutatóknak adományoznak, a kitüntetés odaítéléséről az egyetemi tanács dönt.

A Pro Universitate emlékérmét most először, a tegnap, hétfőn délelőtt az aulában megrendezett, rendkívüli

ünnepi tanácsülésen vehették át, hárman: dr. Berencsi György nyugalmazott tanszékvezető egyetemi tanár, dr. Kedvessy György tanszékvezető egyetemi tanár és dr. Tóth Károly tanszékvezető egyetemi tanár. Az ünnepségen ott voltak a megyei és a városi pártbizottságok, tanácsok képviselői, az Egészségügyi Minisztérium képviselője, a társintézmények vezetői. A kitüntetések dr. Petri Gábor, a SZOTE rektora adta át.

Dr. Berencsi György 1966 óta a szegei orvosegyetem Közegészség- és Járványtani Intézetének igazgatója. Közel 40 esztendő kutatómunkájának eredményeit nagyszámú tudományos közleményben, hazai és nemzetközi fórumokon tartott előadásokban tette közzé. Aktívan vállalt és végzett munkát az egyetem életében, dékán, majd oktatási rektorhelyettes volt, s az intézmény higiénikus és munkavédelmi bizottságának elnökeként is igen jelentős tevékenységet folytatott. Az egyetemén kívüli, közéleti munkássága igen széles körű. A SZOT, a pedagógus-szakszervezet, a Művelődési és az Egészségügyi Minisztérium két évtizedes megbízása alapján kimagaslóan sokat tett a munkavédelmi oktatás és fejlesztés terén, a hazai egyetemeken és főiskolákon. A magyar egészségügyi szolgálatában végzett áldozatos, 4 évtizedes munkájáért, az orvosképzésben bizonyított eredményeiért kapta a kitüntetést.

Dr. Kedvessy György 1959-ben tanszékvezető egyetemi tanárként került a Gyógyszerésztechnológiai Intézet élére, volt rektorhelyettes, és gyógyszerész-kari dékán. Kiemelkedő érdemei vannak a hazai gyógyszerészképzésben; intézetében kutatóiskolát létesített, eredményes együttműködést alakított ki külföldi tudományos műhelyekkel. Magas szintű társadalmi-közéleti és tudománypolitikai tevékenységet fejt ki, városi és országos szervezetekben tölt be választott funkciókat, számos tudományos, illetve tudománysszerző társaságban vannak megbízatásai, főszervezője az Egészségügyi Dolgozók Szakszervezete lapjának, az Egészségügyi Munkának. A magyar gyógyszerészképzésben, a gyógyszerészeti tudományok művelésében, a nemzetközi tudományos kapcsolatok ápolásában, állam- és társadalmi-közéleti funkcióiban kifejtett kiemelkedő munkájáért tüntették ki.

Dr. Tóth Károly az egyetem foglalkozásainak szervezeti összehangolásáért, 1973-ban lett a Fogászati és Szájsebészeti Klinika igazgatója. Már korábban dékánhelyettes, rektorhelyettes, majd 9 évig a SZOTE rektora volt. Nagy érdemei vannak a szakosított fogorvosképzés kialakításában és fejlesztésében. Ma már nincs olyan profilja a fogászatnak, amelyet klinikáján ne oktattának. Iskólát teremtett, neves tanítványai vannak. Kiemelkedőek a daganatos betegek ellátása és gondozása terén elért eredményei. A fogszuvasodás témakörben végzett vizsgálatairól angol nyelven megjelent, összegző monográfiák nagy nemzetközi visszhangot és elismerést váltottak ki. Számos akadémiai és minisztériumi bizottság orvostudományi társaság, fogorvos-egyesület tagja. A fogorvosképzésben, a kutatásban, a tudományos kapcsolatok megteremtésében, egyetemi, közéleti funkcióiban végzett munkájáért részesült az elismerésben.

Hangszínházi paradoxonok

Mindazok, akik esztétikát tanulnak manapság ebben a hazában, tulajdonképpen mindössze két részterületről nem hallhatnak. Teljességgel paradox helyzet: a két, leginkább tömegfogyasztásra való — a televízió- és a rádióművészet esztétikájáról. Tanulhatnak természetesen az irodalom, a képzőművészet, sőt, már hosszabb ideje a film széptani hogyanjairól-mikéntjeiről is, de annál kevésbé tudhat meg bármit is az ifjú és érdeklődő ember a tévé- vagy rádiójátékok speciális műfaji szaktípusairól. Utóbbi témakör esetében tudom, a néhány éve elhunyt Cserés Miklós dr. Rádióesztétika című könyve volt az egyetlen, ami magyar nyelven napvilágot látott, kéreken tíz esztendője. Jó, mondhatjuk, az esztétika fenti térenumal az oktatásban még periférikus szerepet sem igen tölthetnek be (noha ebben nem vagyok egészen biztos, gondoljunk csak a vagy másfél évtizede bevezetett filmesztétika-tanítás „eredményeire”) — mindazonáltal a rádió egyik középponti és immáron hagyományos számító műfaját, a rádiójátékot vizsgáló, az ember kénytelen az említett egyedüli (szerecsére igen színvonalas) művet forgatni.

Cserés Miklós könyvében többek között az olvasható, hogy az alig több mint fél évszázados rádiószínház-történetben a középponti kategória a híres platonai barlangjáték-elmélet alkalmazása. Vagyis: a befogadók egy barlangban ülnek, melynek bejárata a fény felé tájul de ők, egy helyre „szögezve”, csak előre nehetnek, a hátuk mögül,

főntről pedig lobogó tűz világít, s a szemben levő falra vetít eléjük különféle látnivalókat. A rádiójátéknak, csakis hallási lehetőségei révén, minden létező vizuális elemet a nyelv „sötétjében” kell föloldania, tehát a párbeszéd és a hangkultúrák, a „csak-akusztikum” a teljes esz-köztára mindenféle történetnek. Mindezek következtében a hangszínház a közönség legtöbb érzékszervére — a képzeletet teszi meg.

Időről időre meghallgatom a Rádiószínház bemutatóit. Legutóbb a múlt héten, szerdán este a Petőfi adó két, úgynevezett „kiszhangjátékával” tettem így, melyek összesen alig félórányi terjedelműek voltak. *James Saunders Bezzeg* régen más volt ez a játék, valamint *Reinhard Eichelbeck A homoaudióvideográf* című alkotása volt másorron, s köztünk szólva, rögtön elárulhatom: egyik sem számít éppen túl jelentős műnek, viszont — egyes számú hangszínházi paradoxon — mégis élvezetes volt végighallgatni mindkettőt. Azután: rövidségük dacára nem voltak sem valami frappánsnak, sem mellbevágóan eredeti tanulságokat megfogalmazóknak nevezhetők, ám mindezek ellenére muszáj volt figyelni rájuk: az unalom még másodpercekre sem lopakodhatott be a hangszínházba. Figyelmünk mindvégig koncentráltan ébren tartott. (Ha úgy tetszik, kettes számú hangszínházi paradoxon.) És végzetül, ikszedik számú hasonló paradoxonként, a harminc perc olyan páratlanul intenzív „hallomásélményt” nyújtott, amit

sem a szöveg, sem a tartalmi mondandó nem indokolt.

A megoldás csak látszólag kereshető az előadás-módban. Mert bár az első hangjátékban *Feleki Kamill* és *Bilicsi Tivadar* volt a két szereplő (vagyis igen-csak régebbi keltezésű lehetett a felvétel), tehát a magas szintű színészi teljesítmény legalább annyit nyomhatott a latban, mint a második, monohangjátékban *Haumann Péter* legalább tízféle „géphangja” — mégis erős a gyanúm, hogy hangszínházi paradoxon-összefüggésekben a két rendező, *Mesterházi Márton*, illetve *Magos György* dí-cserhető igazán. Mert ama felismerés jegyében dolgoztak: minél korlátozottabb egy művészeti ág kifejező-eszköz-tára, annál nagyobb kifejezési szabadsága. Vagyis az eredendő „barlang-hátrány” előnyére változik: középszerű művek — két, tipikusán angol öregúr öreges-középszerű csevelve egy teniszmezőkészen, továbbá egy mindent tudó gép szintűgy eléggé elcsépeelt „emberiség”-eszményt sugalló monológja — ily módon lehetnek élvezhető rádiódarabok.

Persze fenti, erősen esztétikai jellegű okfejtés azért egyvalamiről nem győzhet meg. Nevezetesen: bizony az sem árt, ha a hangszínházban valóban magas irodalmi értéket képviselő és egyéb (mondjuk társadalmi-erkölcsi) igényeknek is megfelelő alapművek sugároz-tanak. És legalább ilyen ügyes, profi tálalásban. És e követelmény még csak nem is paradoxon.

Domonkos László

KLM-tájékoztató

Hétfőn Budapesten, a Duna Interkontinentál Szállóban sajtótájékoztatót tartottak a KLM Holland Légitársaság vezető képviselői.

Elmondták: a KLM-nek 1956 óta van Budapesten irodája, az eltelt csaknem három évtized alatt igen jó kapcsolatot építettek ki a M.A.L.E.V.-vel és más magyar partnerekkel. A forgalmat úgynevezett pool-ban bonyolítja le a két légitársaság: a költségeket közösen vállalják, a nyereségen pedig megosztóznak. Az észak-amerikai forgalomban kereskedelmi együttműködést alakított ki a két cég. *Hollandia és Magyarország között DC-9-es típusú KLM-gépek repülnek*, hetente három alkalommal: *hétfőn, csütörtökön és pénteken*. Emellett azonban a hét más napjain is közlekedik légijárat Budapest és Amszterdám között, ezek jó átszállási lehetőséget nyújtanak más kontinensek irányába. A KLM budapesti irodája is részt vesz a légitársaság idén bevezetett, úgynevezett „World Speed” csomagotváltási rendszerében. A KLM is biztosítja a magyar turistáknak, hogy forintért válthassák meg menetjegyeiket a világ sok országába.

Nagyobb választékban

Fürdőruhák, kempingcikkek

A nyár közeledtének jele, hogy a hűvös idő ellenére megelégnék a fürdőruhák, strand- és kempingcikke forgalmát.

A fürdőruhák legnagyobb forgalmazója a Mődi Kereskedelmi Vállalat: az idén 1,4 millió fürdőruhát kínálnak a vásárlóknak. A női és bakfis úszodresszekből, bikinikből a tavalyihoz hasonlóan csaknem félmilliót rendeltek, a lányka fürdőruhából pedig 200 ezerrel — 20 százalékkal — többet, mint az elmúlt évben. Ebből azonban várhatóan még ez a mennyiség sem lesz elegendő. A férfiaknak a tavalyinál 8—9 százalékkal több úszót, összesen csaknem 400 ezret kínálnak, a fiúk számára pedig a tavalyihoz hasonlóan mintegy 380 ezret. A fürdőruhák csaknem kétharmada hazai termék, a többi — az elmúlt évinél mintegy 10 százalékkal több — szocialista importból származik, illetve itthon készült tőkés kooperációban. A Mődi Vállalat szervezi ugyanis az NSZK-beli Triumph és a Köszegi Ruháipari Szövetkezet, az ugyancsak

NSZK-beli Felina és a Váci Kötőtárnyar, valamint az olasz Randi és a Fővárosi Ruháipari Vállalat közötti termelési kooperációkat.

A Centrum áruházak többségében már megnyitják a strandosztályok, s június elejéig valamennyiben megszervezik a szezoncikkek koncentrált kínálatát. A vállalat gyártóüzeme, a Centex szélső méretekben is gyártja a nyári holmikat. A tavalyinál az idén jóval bővebb a kempingcikkek választéka a Centrum áruházakban.

A Skála-Coop áruházakban már május elején megkezdtek a fürdőruhák, a strandcikk, a kiránduló- és a kempingcikk árusítását. A Budapesti Nagyáruház kínálatát igen gazdag női fürdőruhából. Választék bővítésként a pécsi és a kaposvári nagykereskedelmi vállalatoktól is rendeltek női fürdőruhákat. Meta-termékekkel is gazdagodik a választék, elsőként férfi úszókat, később női fürdőruhákat is forgalomba hoznak ebből a márkából.